DERS KUTUSU
DERSKUTUSU.COM

ÇALIŞMA KÂĞIDI CEVAPLI

6. Sınıf · Sosyal Bilgiler · 13. Hafta

Ad Soyad: _____
Sınıf / No: _____
Tarih: _____

Türkistan'da Kurulan İlk Türk Devletlerinin (Asya Hun, Kök Türk, Uygur) Yönetim, Ordu, Hukuk (Töre), Bilim ve Sanat Alanlarında Medeniyetimize Katkıları (SB.6.3.1)

SB.6.3.1.a-b. Ana yurdumuz Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin (Asya Hun, Kök Türk ve Uygur) siyasi gelişimini ve medeniyetimize katkılarını kaynaklara dayanarak sorgular. · SB.6.3.1.c-ç. İlk Türk devletlerinde devlet yönetimi (kut, kurultay, ikili teşkilat, hatun), hukuk (töre) ve askerî teşkilat (ordu-millet, onlu sistem) unsurlarının toplumsal düzene etkisini değerlendirir. · SB.6.3.1.d. İlk Türk devletlerinin ekonomi (İpek Yolu), bilim (12 Hayvanlı Türk Takvimi, matbaa), yazı-edebiyat (Orhun Yazıtları) ve sanat (Pazırık Halısı, Altın Elbiseli Adam, fresk) alanlarındaki mirası hakkında çıkarım yapar.

HATIRLAYALIM

- Türkistan'da kurulan **Asya Hun Devleti** (Teoman, Metehan) tarihteki ilk Türk devleti; **Kök Türkler** Türk adını kullanan ilk devlet; **Uygurlar** ise yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.
- Yönetimde **Kut anlayışı** (yetkinin Tanrı'dan gelmesi), **Kurultay/Toy** (danışma meclisi), **İkili teşkilat** (Doğu-Batı) ve kağanın eşi **Hatun'un** yönetime katılımı esastır.

1 EŞLEŞTİRME

Sol sütundaki ilk Türk devletleri kavramlarını sağ sütundaki açıklamalarıyla eşleştiriniz.

c 1. Kut Anlayışı ve Kurultay (Toy)	a) Adalet, iyilik ve eşitliğe dayanan, kağan dahil herkesin uymak zorunda olduğu sözlü hukuk
a 2. Töre	b) Metehan'ın orduyu 10, 100, 1000 ve 10 000 kişilik birimlere ayırdığı teşkilat
b 3. Onlu Askerî Sistem (MÖ 209)	c) Yönetme yetkisinin Tanrı'dan geldiği inancı ve devlet işlerinin görüşüldüğü meclis

2 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

İlk Türk devletlerinin yönetim, hukuk ve kültür mirasıyla ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y kutusunu işaretleyiniz.

	D	Y
İlk Türk devletlerinde kağanın eşi olan Hatun (Katun) kurultay toplantılarına katılır ve yabancı elçileri kabul ederdi.	☑	☐
Kağanlar sınırsız yetkiye sahipti ve töre kurallarına uymak zorunda değillerdi.	☐	☑
Türklerde eli silah tutan herkes asker sayıldığı için «ordu-millet anlayışı» gelişmiştir.	☑	☐
Kök Türkler 38 harfli, Uygurlar ise 18 harfli kendilerine özgü milli alfabeler kullanmışlardır.	☑	☐

3 BOŞLUK DOLDURMA

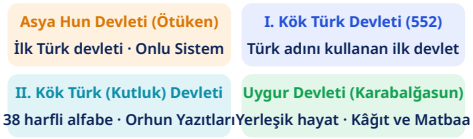
Cümlelerdeki boşlukları kutuda verilen uygun tarihî kavramlarla tamamlayınız.

kurgan · ikili · kurultay · Kök Türk

1. Tarihte «Türk» adını devlet adı olarak ilk kez kullanan devlet, Bumin Kağan'ın kurduğu **Kök Türk** Devleti'dir.
2. Ülkenin yönetimini kolaylaştırmak için Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasına **ikili** teşkilat denir.
3. İlk Türklerde oda biçiminde yapılan mezarlara **kurgan**, etrafına dikilen taşlara ise balbal denirdi.

4 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki devlet kartlarına göre yerleşik hayata geçerek şehirler (Balasagun, Karabalğasun) kuran, kâğıt ve hareketli harf matbaasını

Ⓐ Asya Hun Devleti
Ⓑ I. Kök Türk Devleti
Ⓒ II. Kök Türk (Kutluk) Devleti
Ⓓ Uygur Devleti

5 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki ilk Türk devletlerine ait kültür ve medeniyet eserlerinin ilgili olduğu alanı yazarak tabloyu tamamlayınız.

Tarihî Eser / Uygulama	İlgili Olduğu Alan	Medeniyetimize Katkısı / Önemi
1. 12 Hayvanlı Türk Takvimi	Bilim ve Astronomi	Güneş yılı esasına dayalı zaman hesabı
2. Pazırık Halısı (Kurgan)	Dokumacılık ve Sanat	Dünyanın bilinen en eski düğümlü halısı
3. Altın Elbiseli Adam Zırhı	Maden İşçiliği ve Sanat	Gelişmiş altın işleme ve kuyumculuk sanatı
4. İpek Yolu Ticareti	Ekonomi ve Ticaret	Doğu-Batı ticaret ve kültür etkileşimi

6 KISA CEVAP

Görseldeki Asya Hun ve Kök Türklerin «konargöçer» yaşam tarzı ile Uygurların «yerleşik» yaşam tarzının sanat eserlerine

Hun ve Kök Türkler taşınabilir halı ve kemer yaparken.

7 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki Orhun Yazıtları metninde Bilge Kağan'ın «Aç milleti doyurdum, çıplak milleti giydirdim...» sözü hangi devlet anlayışını gösterir?

Orhun Yazıtları (Bilge Kağan)	Devlet Yönetimi İlkesi
«Gece uyumadım, gündüz oturmad	Halkın refahı ve huzuru esastır
aç milleti doyurdum, çıplak milleti giydi	→ Sosyal Devlet Anlayışı

- **A** Sosyal devlet anlayışını (Halkın refahı için çalışılmasını)
- **B** Yalnızca tarımsal üretime önem verildiğini
- **C** Yazılı hukuk kurallarının kaldırıldığını
- **D** Komşu devletlerle ticaretin yasaklandığını

8 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki «Töre» şemasında yer alan «İlge (Devlet) gider, töre kalır.» atasözünden ilk Türk devletleriyle ilgili hangi çıkarım yapılabilir?

Türk Hukuk Sistemi: TÖRE	Hukukun Üstünlüğü
Kaynak: Kurultay kararları ve gelen	İlge (Devlet) bırakılır, töre bırakılmaz.»
Temel İlkeler: Adalet (Könilik), İyilik, K	ağan dahil herkes töreye bağlıdır!

- **A** Hukukun üstünlüğüne ve törenin korunmasına çok önem verildiği
- **B** Devlet yönetiminde hiçbir kuralın bulunmadığı
- **C** Törenin yalnızca savaş zamanlarında uygulandığı
- **D** Hukuk kurallarının yabancı devletlerden alındığı

9 SIRALAMA

Görseldeki Türkistan'da yaşanan tarihî gelişmeleri kronolojik oluş sırasına göre en eskiden en yeniye doğru 1'den 4'e kadar sıralayınız.

1. Asya Hun Devleti (MÖ 220/209)	2. I. Kök Türk Devleti (552)
Teoman ve Metehan · Onlu Sistem	Bumin Kağan · İstemi Yabgu
3. Orhun Yazıtları (732–735)	**4. Uygur Devleti (744–840)**
II. Kök Türk · Bilge Kağan & Tonyuk	Yerleşik yaşam, kâğıt ve matbaa

3. 3. II. Kök Türk (Kutluk) Devleti döneminde Orhun Yazıtları'nın dikilmesi (732–735)
2. 2. Bumin Kağan önderliğinde I. Kök Türk Devleti'nin kurulması (552)
4. 4. Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından Uygur Devleti'nin kurulup yerleşik hayata geçilmesi (744)
1. 1. Teoman ve Metehan döneminde Asya Hun Devleti'nin kurulması ve Onlu Sistem (MÖ 209)

10 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki kurgan kazı buluntularından (dokuma halı, demir kılıç, altın zırh, sulama kanalı) hangisi tarım ve yerleşik yaşamın doğrudan kanıtıdır?

1. Pazırık Halısı	2. Demir Kılıç ve Ok Uçları
Hayvancılık ve yün dokumacılığı	Demir madenciliği ve askerlik
3. Altın Elbiseli Adam	**4. Sulama Kanalı ve Saban (✓)**
Kuyumculuk ve maden sanatı	Tarımsal üretim ve yerleşik yaşam

- **A** 1. Buluntu: Yün dokuma Pazırık Halısı (Hayvancılık ve dokuma)
- **B** 2. Buluntu: İşlemeli demir kılıç ve ok uçları (Madencilik ve askerlik)
- **C** 3. Buluntu: Altın Elbiseli Adam zırhı (Kuyumculuk ve maden sanatı)
- **D** 4. Buluntu: Sulama kanalları, saban demiri ve tahıl öğütme taşları

11 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarındaki kavramları kutulara yazınız. Numaralı harflerle «ilk Türk devletlerinde siyasi, askerî ve ekonomik kararların alındığı

Kağana yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine duyulan inanç	K U T
Yerleşik hayata geçen, kâğıt ve matbaayı kullanan ilk Türk devleti	U Y G U R
İlk Türk devletlerinde adalet ve eşitliğe dayanan sözlü hukuk	T Ö R E
Teoman ve Metehan'ın yönettiği ilk Türk devleti (Asya ... Devleti)	H U N
Kurganların etrafına dikilen ve kahramanlığı simgeleyen taşlar	B A L B A L
Kağanın eşi olan ve kurultaya katılıp yönetimde söz sahibi olan kişi	H A T U N
Dünyanın en eski düğümlü Türk halısının bulunduğu kurgan	P A Z I R I K
Bilge Kağan ve Kül Tigin adına dikilen taş anıtlar (Orhun ...ları)	Y A Z I T

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

KURULTAY

12 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görseldeki Metehan ve Onlu Sistem kartına göre Türk Kara Kuvvetleri'nin kuruluş yılının MÖ 209 kabul edilmesinin nedenini ve

Metehan ve Onlu Sistem (MÖ 209	Tarihsel Miras ve Önemi
Onbaşı (10) · Yüzbaşı (100)	Türk Kara Kuvvetleri kuruluş yılı
Binbaşı (1000) · Tümenbaşı (10.000	Modern dünya ordularına örnek teşkilat

Metehan MÖ 209'da orduyu 10, 100, 1000 ve 10 000 kişilik.